

ΠΛΑΤΟΝ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΤΟΜΟΣ 2

ΠΛΑΤΩΝ
Πολιτεία, Τόμος 2

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25294163

Πολιτεία, Τόμος 2:

Содержание

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'

4

Конец ознакомительного фрагмента.

47

Plato

Πολιτεία, Τόμος 2

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'

– Τοιαύτα λοιπόν είναι, όσον αφορά τους θεούς, εκείνα τα οποία, καθώς νομίζω, πρέπει να ακούουν, και εκείνα που δεν πρέπει να ακούουν ευθύς από την παιδικήν των ηλικίαν οι άνθρωποι, που θέλωμεν να τιμούν τους θεούς και τους γονείς των και να θεωρούν όχι ως το μικρότερον αγαθόν την μεταξύ των αγάπην και ομόνοιαν. – Και νομίζω ότι είναι σωστά όσα παρεδέχθημεν επ' αυτού του αντικειμένου.

– Τώρα, εάν θέλωμεν να είναι και ανδρείοι, δεν πρέπει να τους λέγωμεν τοιαύτα, με τα οποία θα τους κάμωμεν να μη φοβούνται καθόλου τον θάνατον; ή νομίζεις ότι ημπορεί ποτε κανείς να γίνη ανδρείος, εάν έχη μέσα του αυτόν τον φόβον; – Όχι, μα την αλήθειαν, δεν το φαντάζομαι. – Τι δε; όταν ένας άνθρωπος πιστεύη ότι υπάρχη Άδης, τόπος πλήρης φρίκης και τρόμου, νομίζεις ότι θα επροτίμα να φονευθή εις τον πόλεμον, παρά να νικηθή και να γίνη δούλος; – Διόλου. – Καθήκον μας λοιπόν είναι, καθώς φαίνεται, να επιστήσωμεν την προσοχήν μας και εις όσα θα λέγωνται περί του αντικειμένου τούτου και να συστήσωμεν εις τους ποιητάς να μην κατηγορούν, όπως συνήθως, τα

εν τῷ Ἄδῃ, ἀλλὰ μάλλον νὰ τὰ ἐπαινοῦν, ἐπειδὴ οὔτε ἀληθινὰ εἶναι ὅσα λέγουν, οὔτε ωφέλιμα διὰ τοὺς μέλλοντας πολεμιστάς. – Πρέπει πράγματι. – Ἀς ἐξαλείψωμεν λοιπὸν ἀπὸ τὴν ποίησιν ὅλα τὰ τοιαῦτα, ἀρχίζοντες ἀπὸ τοὺς ἐξῆς στίχους·

Ἀς ἤμουνα πάνω στὴ γῆς κι ας πάῃ νάμουν σκλάβος
ενὸς φτωχοῦ —

παρά νὰ ἤμουν, βασιλιάς σ' ὅλους τοὺς πεθαμένους·

καὶ αὐτοῦς·

Καὶ ὁ Ἄδης στὰ μάτια νὰ φανῇ θνητῶν καὶ
ἀθανάτων

ὁ σκοτεινὸς κι ὁ ἀραχλός, ποὺ ὡς κι οἱ θεοὶ τὸν
τρέμουν.

καὶ τοὺς ἐξῆς·

Ἀλλοίμονόν μας! βέβαια καὶ μες στὸν Ἄδῃ ὑπάρχει
κάποια ψυχὴ καὶ φάντασμα, μα αἰσθῆσι πια δὲν
ἔχει·

καὶ τὸ

Μόνος αὐτὸς αἰσθάνεται, οἱ ἄλλοι σκιές γυρνοῦνε·

καὶ

ἀπ' τὸ κορμὶ τοῦ πέταξε καὶ πάει ἡ ψυχὴ στὸν Ἄδῃ
μοιριολογόντας, πόχασε τὰ νειάτα, τὴν ἀντρεία της·

καὶ

ἡ ψυχὴ, καπνὸς σαν νὰ εἶταν, μέσα

στη γης εχάθη τρίζοντας·

και τέλος

Σαν νυχτερίδες, που πετούν ατά βάθη ενός σπηλαίου
τρίζοντας, αν απ' το σωρό καμμιά τους ξεκολλήση
και πέση καταγής κ' η μια κρατιέται απ' την άλλη,
έτσι κ' εκείνες τρίζοντας όλες μαζί πετούσαν.

Αυτά και όλα τα τοιαύτα θα παρακαλέσωμεν τον Όμηρον
και τους άλλους ποιητάς να μη δυσареστηθούν αν τα
διαγράψωμεν, όχι διότι δεν είναι ποιητικά και ευχάριστα
να τα ακούουν οι πολλοί, αλλ' όσον ποιητικώτερα, τόσο
ίσα ίσα πρέπει ολιγώτερον να τα ακούουν και παίδες και
άνδρες, που θα ζήσουν ελεύθεροι, φοβούμενοι την δουλείαν
περισσότερον από τον θάνατον. – Έχεις πληρέστατον
δίκαιον.

– Ακόμη πρέπει να απορρίψωμεν και όλα τα φοβερά και
τρομερά ονόματα που αναφέρονται εις αυτά τα πράγματα,
οίον τους Κοκυτούς, τας Στύγας, τα Τάρταρα και όλα
τα παρόμοια που είναι χυμένα στο ίδιο καλούπι και που
κάμνουν να σηκώνονται οι τρίχες της κεφαλής των, όσοι τα
ακούουν· ίσως και αυτά να έχουν την χρησιμότητά των εις
τίποτε άλλο· αλλ' ημείς φοβούμεθα διά τους φρουρούς μας,
μήπως από αυτήν την φρίκην μας γίνουν περισσότερο του
δέοντος ευαίσθητοι και μαλακοί. – Και είναι σωστός αυτός
ο φόβος. – Όστε πρέπει να τα αφαιρέσωμεν; – Ναι. – Όστε
πρέπει να μεταχειριζώμεθα όλως διόλου τον αντίθετον
τύπον και εις τους λόγους και εις την ποίησιν. – Φανερόν.

– Θα αφαιρέσωμεν λοιπόν και τα μοιρολόγια και τους θρήνους που βάζουν κάποτε εις το στόμα των εξόχων ανδρών. – Κατ' ανάγκην, με εκείνα τα προηγούμενα. – Ας εξετάσωμεν όμως πρώτα, αν ορθώς θα τα αφαιρέσωμεν. λέγομεν λοιπόν, ότι ένας άνθρωπος σοφός δεν θα θεωρήση τον θάνατον ως δυστύχημα δι' άλλον σοφόν, του οποίου είναι και φίλος. – Μάλιστα. – Όστε δεν θα καθήση να τον κλαίη και να τον μοιρολογά, ως να έπαθε τίποτε κακόν. – Όχι βέβαια. – Ακόμη λέγομεν, ότι ο σοφός είναι άνθρωπος που μόνος του επαρκεί τελείως εις τον εαυτόν του, και απ' όλους ολιγώτερον καμμίαν ανάγκην δεν έχει του άλλου διά να είναι ευτυχής. – Αληθώς. – Όστε διόλου δεν θα είναι δυστύχημα δι' αυτόν να χάση ή υιόν, ή αδελφόν, ή χρήματα, ή τίποτε άλλο από αυτά. – Διόλου πράγματι. – Επομένως και να θρηνή καθόλου δεν πρέπει, αλλ' απεναντίας με μεγάλην καρτερίαν να το υποφέρει, αν τύχη και τον εύρη καμμία τέτοια συμφορά. – Πολύ σωστά. – Σωστά λοιπόν και ημείς αφαιρούμεν τους θρήνους των σπουδαίων ανδρών και τους παραπέμπομεν το πολύ εις τας γυναίκας, και όχι μάλιστα τας σπουδαίας, και εις τους ταπεινοτέρας φύσεως άνδρας, διά να μην το καταδέχωνται να κάμνουν τα ίδια με αυτούς εκείνοι που τους προορίζομεν διά την φρούρησιν της χώρας. Θα παρακαλέσωμεν λοιπόν πάλιν τον Όμηρον και τους άλλους ποιητάς να μη μας παρουσιάζουν τον Αχιλλέα, υιόν θεάς, ότι

πότε απ' τόνα του πλευρό πλάγιαζε πότε απ' τάλλο

και πότε πάλι ανάσκελα ή προύμυτα, ως που τέλος
πετιόνταν πάνω κι ως τρελλός γυρνούσε στ'
ακρογιάλι·

ούτε να παίρνη στάχτη με τα δυο του χέρια από τη φωτιά
και να την χύνη στην κεφαλή του και να κλαίη και να
οδύρεται, όπως τον παρέστησεν εκείνος· μήτε τον Πρίαμον,
άνθρωπον σχεδόν ίσον με τους θεούς, να κυλίνεται καταγής
εις την κόπρον και να παρακαλή

και να εξορκίζει όλους των με τα ονόματά τους·

πολύ δε περισσότερο θα τους παρακαλέσωμεν να μη
παριστάνουν τουλάχιστον τους θεούς να οδύρωνται και να
λέγουν

ωιμένα, η δόλια!

που για κακό μου εγέννησα το πιο άξιο παλληκάρι·

και αν τους άλλους τους θεούς, μα όχι επί τέλους και
τον μεγαλύτερόν τους να τολμήση να τον παραστήση τόσο
ανόμοια, ώστε να λέγη

αλλοίμονο! έναν παγαπώ βλέπω να κυνηγείται
στο κάστρον ολοτρόγυρα και μέσα κλαί' η καρδιά
μου·

και αλλού πάλιν

Ωιμένα! νά που ο Σαρπηδών, που πλιο αγαπάω απ'
όλους

να σκοτωθή απ' τον Πάτροκλο έτσι το θέλει η μοίρα.

Διότι αν, αγαπητέ μου Αδείμαντε, τα ακούουν εις τα

σοβαρά οι νέοι μας τα τοιαύτα και δεν τα περιγελούν
ως ανάξια να λέγονται, θα καταντήση να μη το θεωρούν
ανάξιον να τα κάμνουν και οι ίδιοι, αφού μάλιστα είναι
άνθρωποι επί τέλους αυτοί· και δεν θα το νομίσουν
άξιον μομφής αν τους συμβή να ειπούν ή να κάμουν
τίποτε τοιούτον· αλλά χωρίς καμμίαν εντροπήν και από
λιποψυχίαν θα αρχίζουν διά τα μικρότερα παθήματα να
ψάλλουν οδυρμούς και θρήνους. – Έχεις πληρέστατον
δίκαιον. – Δεν πρέπει όμως να συμβή αυτό, όπως μας το
απέδειξεν η λογική μας, την οποίαν πρέπει να πιστεύσωμεν,
έως ότου τουλάχιστον μας πείσουν με άλλην καλυτέραν. –
Αναμφιβόλως.

– Προσέτι, λέγω, δεν πρέπει να είναι και φιλόγελοι οι
θεοί· διότι, όταν κανείς παραδοθή εις υπερβολικόν γέλωτα,
το τοιούτον επιφέρει και μεγάλην αλλοίωσιν εις την ψυχήν.
– Μου φαίνεται και εμένα. – Δεν θα το παραδεχθώμεν
λοιπόν, όταν κανείς παρουσιάξη ανθρώπους σπουδαίους να
κυριεύονται από τον γέλωτα, πολύ δε ολιγώτερον θεούς.
– Και βεβαίως. – Ούτε όταν λέγη ο Όμηρος

και γέλοιο ακράτητο έπιασε θεούς τους αθανάτους
σαν είδανε τον Έφαιστο κουτσά να λαχανιάζει,

δεν πρέπει βέβαια να το παραδεχθώμεν, σύμφωνα με
τον λόγον σου. – Αφού θέλεις να τον θεωρήσης ιδικόν
μου.. αλλά βέβαια και δεν πρέπει να το παραδεχθώμεν.
– Πρέπει όμως ακόμη να σεβασθώμεν και την αλήθειαν
διότι, αν είχαμεν δίκαιον, όταν ελέγαμεν προ ολίγου ότι

το ψεύδος είναι όλως διόλου άχρηστον εις τους θεούς, και το πολύ μόνον εις τους ανθρώπους χρήσιμον ενίοτε εν είδει φαρμάκου, φανερόν ότι μόνον εις τους ιατρούς πρέπει να επιτρέψωμεν την χρήσιν του και εις κανένα άλλον. – Μάλιστα. – Μόνον λοιπόν εις τους άρχοντας της πόλεως θα δώσωμεν αποκλειστικώς το δικαίωμα να μεταχειρίζονται το ψεύδος απέναντι των εχθρών ή και αυτών των πολιτών, προς όφελος της πόλεως, εις όλους δε τους άλλους θαπαγορεύεται· προς τους άρχοντας μάλιστα να ειπή ψεύμα ένας απλούς πολίτης, θα το θεωρήσωμεν μεγαλύτερον αμάρτημα, παρά να εξαπατήση ένας άρρωστος τον ιατρόν του, ή ένας γυμναζόμενος να αποκρύψη εάν έχη κανένα πάθημα το σώμα του από τον γυμναστήν, ή ένας ναύτης από τον κυβερνήτην την κατάστασιν εις την οποίαν ευρίσκεται το πλοίον ή το πλήρωμα. – Σωστότατα. – Εάν λοιπόν ο άρχων συλλάβη κανένα εις την πόλιν να ψεύδεται από εκείνους που εξασκούν οιονδήποτε επάγγελμα,

αν είναι μάντις ή γιατρός ή ξυλουργός τεχνίτης,

θα τον τιμωρήση αυστηρότατα, επειδή εισάγει εις την πόλιν πράγμα που ημπορεί, ως να ήτο πλοίον, να την αναποδογυρίση και να την καταβυθίση. – Εάν τουλάχιστον ήθελον προστεθή εις τους λόγους και έργα. – Δεν θα λάβωμεν δε ακόμη ανάγκην και της εγκρατείας διά την νεολαίαν μας; – Πώς όχι; – Η δε εγκράτεια δεν έγκειται ως επί το πλείστον εις τα τοιαύτα: να υπακούωμεν εις τους άρχοντας, να μην αφήνωμεν να μας κυριεύη η

γαστριμαργία και η φιλοποσία, και να χαλιναγωγούμεν
τας ορμάς των αισθήσεων; – Μου φαίνεται. – Θα
επιδοκιμάζωμεν λοιπόν εις τον Όμηρον εκείνα που λέγει ο
Διομήδης:

φίλε μου, κάθου φρόνιμα, κι άκου το τι σου λέω·

και παρακάτω:

δίχως μιλιά, απ' το σεβασμό που είχαν στους
αρχηγούς των

και όσα άλλα τέτοια. – Θα τα επιδοκιμάσωμεν. – Αλλά το
ίδιον θα ειπούμεν και δι' αυτά τα άλλα:

Μεθύστακα, πόχεις καρδιά ελαφιού και μάτια
σκύλου·

και δι' όσα λέγει αμέσως κατόπιν, και εν γένει δι' όλους
αυτούς τους παλληκαρισμούς που εκστομίζουν κατά των
αρχόντων οι απλοί πολίται, είτε εις την ποίησιν είτε εις
τον πεζόν λόγον; – Όχι βέβαια. – Επειδή, νομίζω, δεν είναι
κατάλληλοι αυτοί οι λόγοι να εμπνεύσουν την αγάπην της
εγκρατείας εις τους νέους· εάν δε τους εμπνέουν άλλα
αισθήματα, αυτό δεν είναι καθόλου παράδοξον· ή πώς σου
φαίνεται; – Όπως το λέγεις.

– Τι δε; να παριστά ένα σοφώτατον άνθρωπον λέγοντα,
ότι τίποτε δεν του αρέσει περισσότερο παρά όταν είναι
φορτωμένα τα τραπέζια·

φαγιά και κρέατα, και κρασί να πιάνη απ' τον
κρατήρα

ο κεραστής κι ολόγουρα να χύνη στα ποτήρια,

νομίζεις ότι είναι κατάλληλα αυτά διά να παρασκευάσουν τους νέους εις την εγκράτειαν; ή το εξής:

κ' είν' ο πιο άθλιος θάνατος σαν έρχετ' απ' την πείνα

ή όταν παριστά τον Δία να λησμονή, από την υπερβολικήν του ακρασίαν, τας αποφάσεις που έλαβεν αγρυπνών μόνος αυτός, ενώ όλοι οι άλλοι θεοί και άνθρωποι κοιμώντο, και να παραφερθή τόσον πολύ εις μόνην την θέαν της Ήρας, ώστε να μη θέλη καν ν' αποσυρθούν εις τον κοιτώνα των, αλλ' εκεί κατά γης να ικανοποιήση την επιθυμίαν του και να λέγη ότι ουδέποτε ησθάνθη τόσον σφοδρόν πάθος προς αυτήν, ούτε ότε ακόμη διά πρώτην φοράν ήρχισαν τας σχέσεις των, & κρυφά από τους γονιούς των&· ή όταν διηγήται το επεισόδιον του Άρεως και της Αφροδίτης, που τους συνέλαβεν ο Ήφαιστος εις τα δίκτυά του διά παρομοίους λόγους; – Πράγματι, καθόλου δεν μου φαίνονται κατάλληλα. – Αλλ' όπου μας παρουσιάζουν παραδείγματα γενναιότητος και καρτεροψυχίας είτε εις τους λόγους είτε εις τας πράξεις γενναίων ανδρών, τότε βέβαια και να τους θαυμάζωμεν και να τους ακούωμεν, όπως παραδείγματος χάριν το εξής:

κ' εχτύπησε το στήθος του κ' έτο' είπε της καρδιάς του·

βάστα καμένη μου καρδιά, κι άλλα χειρότερα είδες.

– Βεβαιότατα. – Δεν θα επιτρέψωμεν όμως ακόμη να

είναι οι πολεμισταί μας φιλοχρήματοι και να διαφθείρωνται με δώρα. – Διόλου. – Ούτε θα τους ψάλλωμεν ότι:

τα δώρα πείθουν τους θεούς, πείθουν τους βασιλιάδες·

ούτε θα επαινέσωμεν ως αξιουσυστάτους τας συμβουλάς που έδιδεν ο Φοίνιξ ο παιδαγωγός του Αχιλλέως εις αυτόν, να βοηθήση μεν τους Αχαιούς αν λάβη δώρα, αν όμως δεν λάβη, να μη παραιτήση τον θυμόν του· ούτε εις τον ίδιον τον Αχιλλέα θα κάμωμεν αυτήν την αδικίαν, να τον παραδεχούμεν τόσον φιλοχρήματον, ώστε να λάβη δώρα παρά του Αγαμέμνονος, ή να δεχθή εξαγοράν διά να παραδώση ένα πτώμα. – Βεβαίως δεν είναι δίκαιον να τα επαινούμεν αυτά. – Εντρέπομαι δε διά λογαριασμόν του Ομήρου να λέγω, ότι είναι και ασεβή όσα αναφέρει περί του Αχιλλέως, εκείνα προ πάντων που είπε προς τον Απόλλωνα:

κανείς απ' όλους τους θεούς δεν είν' κακώτερός σου,
Εκάεργε, μα θα σώδειχτα κ' εγώ, αν ημπορούσα

και εκεί, όπου δεικνύει όλην του την περιφρόνησιν και είναι έτοιμος να προσβάλη τον ποταμόν Ξάνθον, που ήτο θεός· και πάλιν διά την κόμην του, την οποίαν είχε κάμη τάξιμον άλλου ποταμού, του Σπερχειού, να λέγη:

την κόμη μου στον Πάτροκλο τον ήρωα θα προσφέρω,

ο οποίος Πάτροκλος ήτο νεκρός· και δεν πρέπει να πιστεύσωμεν ότι έκαμε τοιούτον πράγμα, ούτε ότι έσυρε

τον νεκρόν του Έκτορος γύρω εις το μνήμα του φίλου του, ούτε ότι έσφαξε τους αιχμαλωτισθέντας Τρώας επί της πυράς του· όλα αυτά θα επιμένωμεν ότι δεν είναι αληθινά και ούτε θα επιτρέψωμεν εις τους ιδικούς μας να πιστεύσουν, ότι ο Αχιλλεύς, υιός θεάς και του Πηλέως, ανθρώπου σωφρονεστάτου και συγχρόνως εγγόνου του Διός, ο Αχιλλεύς, λέγω, μαθητής του σοφωτάτου Χείρωνος, ήτο τόσο ανισόρροπος, ώστε να έχη εις την ψυχήν του δύο πάθη όλως διόλου εναντία προς άλληλα, μίαν ταπεινήν φιλοχρηματίαν αφ' ενός, και μίαν υψηλοφροσύνην αφ' ετέρου, η οποία δεν ελογάριαζε ούτε θεούς ούτε ανθρώπους. – Σωστά λέγεις.

– Ας μη πιστεύωμεν λοιπόν ακόμη, ούτε ν' αφήνωμεν να λέγουν, ότι ο Θησεύς, υιός του Ποσειδώνος και ο Πειρίθους, υιός του Διός, επεχείρησαν την ιερόσυλον εκείνην απαγωγήν, που τους αποδίδουν, ούτε ότι άλλος κανείς υιός θεού και ήρωας ετόλμησε να διαπράξη τας σκληρότητας και τας ασεβείας, με τας οποίας ψευδώς τώρα τους δυσφημίζουν· αλλά να αναγκάσωμεν τους ποιητάς ή να τας αναιρέσουν, ή να μη λέγουν ότι είναι τέκνα θεών· και να μην επιχειρούν να πείθουν τους νέους μας και τα δύο, ότι οι θεοί γεννούν τοιαύτα τέκνα και ότι οι ήρωες δεν είναι διόλου καλύτεροι από τους ανθρώπους· διότι, όπως ελέγαμεν προηγουμένως, ούτε όσια ούτε αληθινά είναι αυτά· επειδή απεδείξαμεν βεβαίως, ότι είναι αδύνατον να προέρχωνται κακά από τους θεούς. – Μάλιστα. – Προσέτι

δε, ὅτι εἶναι και βλαβερά εις τους ακούοντας· επειδή ο καθένας θα δικαιολογῆται ἀπέναντι του εαυτού του διά τας κακίας του, αφού θα πιστεύση ὅτι παρόμοια πράττουν και ἐπραττον και ὅσοι 'ναι ἀπό το σπέρμα των θεῶν

ξεστοί του Δία συγγενεῖς
πόχουν ψηλά στον ουρανό
του Δία του πατέρα τους βωμό
πάνω σης Ἰδας την κορφή,
και τρέχει μες στις φλέβες των
ἀκόμη το αἷμα των θεῶν.

Δι' ὅλους λοιπόν αὐτούς τους λόγους ας καταργήσωμεν αὐτούς τους μύθους, μήπως καταστήσουν ευεπιφόρους τους νέους μας εις την πονηρίαν. – Σύμφωνος. Αφού λοιπόν τώρα ορίζομεν ποίους πρέπει να επιτρέπωμεν και ποίους ὄχι, υπολείπεται ἀκόμη κανένα εἶδος, περί του οποίου να ομιλήσωμεν; διότι τι πρέπει να λέγεται περί των θεῶν και των θείων και των ηρώων και του Ἄδου, το καθωρίσαμεν πλέον. – Μάλιστα. – Δεν θα μας υπελείπετο λοιπόν τώρα να ομιλήσωμεν και περί των ἀνθρώπων; – Μου φαίνεται. – Ἀλλά, φίλε μου, αὐτό εἶναι ἀδύνατον ἐπὶ του παρόντος. – Διατί; – Διότι θα εἰπώμεν, νομίζω, ὅτι οἱ ποιηταί και οἱ μυθογράφοι πραγματεύονται πολύ κακά το ζήτημα τούτο, ὅταν λέγουν, ὅτι υπάρχουν πολλοί ἀδικοι μεν, ευτυχεῖς ὁμως, και ἀπεναντίας πολλοί δίκαιοι δυστυχεῖς, ὅτι η ἀδικία ωφελεῖ, ὅταν κατορθῶνη να ἀποκρύπτεται,

ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι καλὸν διὰ τὸν ἄλλον, ὅχι ὁμῶς καὶ δι' ἐκείνον ποῦ τὴν ἐξασκεῖ καὶ αὐτὰ μὲν θὰ τοὺς ἀπαγορεύσωμεν νὰ τὰ λέγουν, θὰ τοὺς ἐπιβάλωμεν δὲ νὰ ψάλλουν καὶ νὰ μυθολογούν ὅλως διόλου τὰ ἐναντία· δὲν εἶναι ἀλήθεια; – Καὶ πολὺ μάλιστα. – Τότε λοιπόν, ἀν παραδεχθῆς πῶς ἔχω δίκαιον εἰς τοῦτο, θὰ συμπεράνω, ὅτι εἶσαι πλέον σύμφωνος μαζί μου δι' ὅσα ἀπ' ἀρχῆς συζητούμεν. – Εἶναι σωστή ἡ παρατήρησίς σου. – Ἀς ἀναβάλωμεν λοιπόν νὰ καθορίσωμεν τι πρέπει νὰ λέγωμεν ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφού προηγουμένως εὐρώμεν, ποῖα εἶναι ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὅτι εἶναι ἐκ φύσεως ωφέλιμος δι' ἐκείνον ποῦ τὴν ἐξασκεῖ, ἀδιάφορον εἰάν θεωρήται, ἢ ὄχι, τοιούτος. – Καλὰ λέγεις.

– Ἐτελείωσε λοιπόν τὸ ζήτημα ὅσον ἀφορὰ τοὺς λόγους· τῶρα πρέπει, νομίζω, νὰ ἐξετάσωμεν καὶ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ λέγειν, οὕτως ὥστε νὰ γνωρίζωμεν πλέον κατὰ βάθος καὶ τι πρέπει νὰ λέγωμεν καὶ πῶς πρέπει νὰ τὰ λέγωμεν.

– Δὲν ἐννοῶ τῶρα τι θέλεις νὰ εἰπῆς, εἶπεν ὁ Ἀδείμαντος. – Καὶ ὁμῶς πρέπει· ἀλλ' ἴσως νὰ τὸ ἐννοήσης ἔτσι καλύτερα. Ὅλα ὅσα λέγουν οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μυθολόγοι δὲν εἶναι διήγησις πραγμάτων ἀναφερομένων εἴτε εἰς τὸ παρελθόν, εἴτε εἰς τὸ παρόν, εἴτε εἰς τὸ μέλλον; – Τι ἄλλο βέβαια; – Καὶ δὲν μεταχειρίζονται πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν ἄλλοτε μὲν τὴν ἀπλὴν διήγησιν, ἄλλοτε δὲ τὴν μιμητικὴν διήγησιν, καὶ ἄλλοτε πάλιν καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους μαζί; – Σὲ παρακαλῶ, θέλω νὰ μου τὸ ἐξηγήσης καὶ αὐτὸ σαφέστερα.

– Αστεῖος διδάσκαλος φαίνεται πως θα είμαι και όχι πολύ μεταδοτικός· ας κάμω λοιπόν όπως εκείνοι που δεν έχουν και μεγάλην ευκολίαν να εκφράζονται· θα χωρίσω ένα μέρος από το όλον και με αυτό θα προσπαθήσω να σου δώσω να εννοήσης τι θέλω να είπω· και λέγε μου, σε παρακαλώ· γνωρίζεις τους πρώτους στίχους της Ιλιάδος, όπου διηγείται ο ποιητής, ότι ο μεν Χρύσης παρακαλεί τον Αγαμέμνονα να του αποδώσῃ με λύτρα την θυγατέρα του, εκείνος δε ωργισμένος τον αποδιώκει, και τότε ο ιερεύς εξορκίζει τον Απόλλωνα να στρέψῃ την οργήν του κατά των Αχαιών, διά την ἀρνησιν ταύτην; – Τους γνωρίζω βέβαια. – Γνωρίζεις λοιπόν ότι μέχρι μεν των στίχων

κι όλους τους Αχαιούς παρακαλούσε,
μα ξέχωρα τους δύο τους γιουούς του Ατρέως, τους
στρατηλάτες,

διηγείται ο ίδιος ο ποιητής και δεν ζητεί να μας στρέψῃ αλλού τον νουν, ότι τάχα είναι άλλος ο διηγούμενος και όχι αυτός ο ίδιος· τα παρακάτω όμως τα λέγει ως να ἦτο ο ίδιος ο Χρύσης και προσπαθεί με κάθε τρόπον να μας κάμῃ να φανταζώμεθα πως δεν είναι ο Όμηρος που τα λέγει, ἀλλά ο γέρων, ο ιερεύς του Απόλλωνος· και εις ὅλην δε εν γένει την ποίησίν του το ίδιον σχεδόν κάμνει, και εις τα Τρωικά και εις τα εν Ιθάκη και εις ολόκληρον την Οδύσσειαν εκείνην των παθημάτων. – Πράγματι. – Διήγησις λοιπόν είναι, και όταν αναφέρῃ αυτολεξεί τους λόγους των άλλων, και όταν αυτός ο ίδιος λέγῃ τα εν τῷ μεταξύ; –

Πώς όχι; – Αλλ' όταν αναφέρη καμμίαν ρήσιν ως εκ μέρους άλλου, δεν παραδέχεσαι ότι προσπαθεί να αφομοιώση, όσον είναι δυνατόν, τα λεγόμενά του με το πρόσωπον, το οποίον μας παρουσιάζει διά να ομιλήση; – Το παραδέχομαι· πώς όχι; – Όταν λοιπόν αφομοιώνη κανείς τον εαυτόν του με έναν άλλον, είτε κατά την φωνήν, είτε κατά το σχήμα, δεν λέγομεν ότι τον μιμείται; – Βεβαίως. – Όστε, εις αυτήν την περίστασιν, και αυτός και οι άλλοι ποιηταί, κάμνουν μιμητικήν διήγησιν, καθώς την είπα προτύτερα. – Μάλιστα. – Αν όμως δεν απέκρυπτε διόλου ο ποιητής τον εαυτόν του, τότε όλη η ποίησίς του και η διήγησίς του θα εγίνετο δίχως την μίμησιν· και διά να μη μου ειπής πάλιν, ότι δεν εννοείς, πώς θα εγίνετο τούτο, εγώ θα σου το εξηγήσω. Εάν δηλαδή ο Όμηρος, αφού είπεν ότι ήλθεν ο Χρύσης με τα λύτρα της θυγατρός του, διά να ικετεύση τους Αχαιούς και προ πάντων τους δύο βασιλείς, εξηκολούθει να ομιλή όχι ως να εγίνετο Χρύσης, αλλά ως Όμηρος ακόμη, δεν θα ήτο τότε πλέον μίμησις, άλλα απλή διήγησις. Και ιδού πώς θα ήτο τότε το ποίημα, αν και θα σου τα ειπώ όχι εμμέτρως, διότι δεν είμαι δα και ποιητής:

«Ήρθεν ο ιερέας και παρακαλούσε τους θεούς ν' αξιώσουν τους Αχαιούς, να πάρουν την Τρωάδα και να γυρίσουν με το καλό στα σπίτια τους, και να λυτρώσουν τη θυγατέρα του παίρνοντας την ξαγορά της και να σεβαστούν το Θεό. Κι όταν τάκουσαν όλοι οι άλλοι τον εσεβάστηκαν και ήσαν σύμφωνοι, μόνον

ο Αγαμέμνων αγρίεψε και τον πρόσταξε να τραβηχθή αμέσως τώρα και να μην τολμήση να ξανάρθη, μήπως δεν τον ωφελήσουν καθόλου τα στεφάνια του θεού και η πατερίτσα του· και πρι να ξεσκλαβωθή η θυγατέρα του, θα γεράση, του είπε, κάτω στο Άργος μαζί του· και τον πρόσταξε να φύγη και να μην τον ερεθίζη, αν θέλη να φθάση γερός στο σπίτι του· κι ο γέροντας που τάκουσε τον έπιασε τρομάρα κ' έφυγε χωρίς να βγάλη μιλιά· και αφού προχώρησε μακριά από τα καράβια, άρχισε να παρακαλή τον Απόλλωνα, κράζοντάς τον με όλα τα ονόματά του, και να του θυμίζη, αν καμμιά φορά του είχε χαρίση τίποτα για να τον ευχαριστήση, ή θυσία ξεχωριστή να του είχε προσφέρει, ή εκκλησιά να του είχε χτίση· για όλα αυτά λοιπόν τον παρακαλούσε να τιμωρήση τους Αχαιούς με τα βέλη του, για τα δάκρυα που τον έκαμαν να χύση.»

Κατ' αυτόν τον τρόπον, φίλε μου, γίνεται απλή διήγησις χωρίς μίμησιν. – Εννοώ.

– Εννοείς λοιπόν ότι το εναντίον είδος της διηγήσεως είναι, όταν ο ποιητής αφαιρή τα εν τω μεταξύ, που λέγει ο ίδιος, και αφήνη μόνον εκείνα, που λέγουν μεταξύ των τα πρόσωπα. – Και αυτό το εννοώ· όπως δηλαδή γίνεται εις τας τραγωδίας. – Ακριβώς· και τώρα, νομίζω, σου έδωσα να καταλάβης εκείνο, που δεν ημπόρεσα προηγουμένως, ότι δηλαδή, ένα μεν είδος της ποιήσεως και της μυθοπλαστίας γίνεται εξ ολοκλήρου διά της μιμήσεως, η τραγωδία και η κωμωδία, όπως είπες και συ, ένα δε άλλο είδος απλώς

διὰ της διηγήσεως του ιδίου του ποιητού· και θα το εύρης αυτό προ πάντων εις τους διθυράμβους· υπάρχει δε και τρίτον είδος, εις το οποίον συνενούνται και οι δύο τρόποι, όπως γίνεται εις την επικήν ποιήσιν και εις πολλά άλλα είδη ποιήσεως· με ενόησες λοιπόν; – Πώς; τώρα εννοώ τι ήθελες να ειπής τότε. – Τώρα ενθυμήσου και τι ελέγαμεν πριν από αυτά, ότι, αφού καθωρίσαμεν το τι πρέπει να λέγωμεν, υπολείπεται να εξετάσωμεν και το πώς πρέπει να τα λέγωμεν. – Αλλά το ενθυμούμαι.

– Ενοούσα λοιπόν, ότι πρέπει να συζητήσωμεν, εάν θα αφήσωμεν εις τους ποιητάς το δικαίωμα να μεταχειρίζονται την μιμητικήν διήγησιν, ή εν συνδυασμώ και την μιμητικήν και την απλήν, και εις ποίας περιστάσεις το ένα ή το άλλο είδος, ή και θα τους απαγορεύσωμεν τελείως την μίμησιν. – Μαντεύω ποίος είναι ο σκοπός σου· να ιδώμεν αν θα παραδεχθώμεν ή όχι την τραγωδίαν και την κωμωδίαν εις την πόλιν μας. – Ίσως· αλλά ίσως και κάτι περισσότερον ακόμη· διότι δεν ηξεύρω επί του παρόντος ακόμη τίποτε, αλλ' όπου μας φέρη ο λόγος ως πνοή ανέμου, εκεί θα σύρωμεν. – Και έχεις δίκαιον.

– Αυτό λοιπόν τώρα πρόσεξε, Αδείμαντε, αν μας συμφέρη να είναι οι νέοι μας μιμητικοί, ή όχι; ή μήπως έπεται και αυτό εκ των προηγουμένων, ότι ο καθείς μόνον ένα επάγγελμα ημπορεί να εξασκή καλώς, και όχι πολλά, διότι εκείνος που καταπιάνεται με όλα, δεν θα κατορθώση ποτέ να διακριθή εις κανένα; – Έτσι βέβαια θα είναι. – Ωστε το ίδιον θα

εφαρμόζεται και περί της μιμήσεως· ο ίδιος άνθρωπος δεν θα ημπορή ποτέ να μιμήται καλώς πολλά πράγματα, όπως ένα μόνον; – Όχι βέβαια. – Πολύ ολιγότερον λοιπόν θα ημπορέση να καταγίνεται εις κανένα από τα σπουδαία επαγγέλματα και να μιμήται συγχρόνως πολλά πράγματα και να είναι μιμητικός, αφού ο ίδιος άνθρωπος δεν δύναται να ευδοκιμήση εις δύο συγχρόνως μιμήσεις, αι οποίαι θεωρούνται τόσον σχετικά προς αλλήλας, όπως παραδείγματος χάριν η τραγωδία και η κωμωδία· ή δεν τας ωνόμαζες προ ολίγου μιμήσεις αυτάς; – Μάλιστα· και έχεις δίκαιον εις αυτό. – Και δεν ημπορούν οι ίδιοι να είναι ραψωδοί και υποκριταί συγχρόνως. – Πράγματι. – Ούτε να είναι οι ίδιοι υποκριταί και εις την τραγωδίαν και εις την κωμωδίαν· όλα δε αυτά είναι μιμήσεις ή όχι; – Είναι. – Και μου φαίνεται, Αδείμαντε, ότι η φύσις του ανθρώπου έχει κατακερματισθή εις μικροτέρας ακόμη ειδικότητας, ώστε να είναι αδύνατον να μιμήται κανείς πολλά συγχρόνως, ή και να κάμνη επιτυχώς εκείνα που παριστάνουν αι μιμήσεις. – Έχεις πληρέστατον δίκαιον.

– Εάν λοιπόν επιμείνωμεν εις την πρώτην μας εκείνην διάταξιν, κατά την οποίαν οι φρουροί μας, απηλλαγμένοι πάσης άλλης ενασχολήσεως, έργον αποκλειστικόν θα έχουν την υπεράσπισιν της ελευθερίας της πόλεως και τίποτε άλλο, που δεν έχει σχέσιν με αυτό, δεν θα τους επιτρέπεται ούτε να κάμνουν ούτε να μιμούνται οτιδήποτε άλλο και αν είναι· εάν δε μιμούνται, μόνον ό,τι έχει σχέσιν με

τον προορισμόν των να μιμούνται εκ παιδικῆς ηλικίας, δηλαδή την ανδρείαν, την σωφροσύνην, την ευσέβειαν, την μεγαλοψυχίαν και τας τοιαύτας αρετάς· κάθε δε ταπεινόν και αισχρόν, ούτε να το πράττουν ούτε να ἔχουν την επιτηδειότητα να το μιμούνται, μήπως από την μίμησιν καταντήσουν και να γίνουν τοιοῦτοι· ἢ δεν ἔχεις παρατηρήσῃ ὅτι ἡ μίμησις, εἴαν ἀρχίσῃ καὶ ἐξακολουθῇ ἀπὸ πολὺ νεαράν ηλικίαν, καταντᾷ ἀπὸ την συνήθειαν να γίνῃ δευτέρα φύσις καὶ κατὰ το σῶμα καὶ κατὰ την φωνήν καὶ κατὰ την διάνοιαν; – Καὶ πολὺ μάλιστα.

– Ποτέ λοιπόν δεν θα επιτρέψωμεν, ἐκεῖνοι τοὺς οὐοίους κηδεμονεύομεν καὶ ἐννοοῦμεν να γίνουν μίαν ἡμέραν σπουδαῖοι ἄνδρες, να μιμούνται μίαν γυναῖκα, ἢ νέαν ἢ γραίαν, ἡ οὐοία ἔξαφνα μαλλῶνει με τον ἄνδρα της, ἢ τολμά να τα βάζῃ με τοὺς θεοὺς πλήρης μεγαλαυχίας διὰ τας φανταστικὰς εὐτυχίας της, ἢ παραδίδεται εἰς θρήνους καὶ ἀπελπισίαν διὰ τας συμφορὰς της· πολὺ δε ολιγώτερον ἀκόμη μίαν γυναῖκα ἀσθενή ἢ ἐρωτευμένην ἢ καὶ να κοιλοπονᾷ. – Διόλου βέβαια. Οὔτε προσέτι δούλας καὶ δούλους, που ἀσχολοῦνται εἰς τας ἐργασίας των. – Οὐδέ τούτο. – Ἀλλ' οὔτε ἀκόμη καὶ ἀνθρώπους ταπεινοὺς καὶ ἀθλίους, που κάμνουν ὅλως διόλου τα ἐναντία ἀπ' ὅσα τώρα εἶπαμεν, να υβρίζονται, να περιπαίζῃ ὁ ἓνας τον ἄλλον, να αἰσχρολογοῦν μεθυσμένοι καὶ νηστικοί, ἢ καὶ ὅλας αὐτάς τας ἀσχημίας που συνηθίζουν καὶ εἰς τοὺς λόγους των καὶ εἰς τα ἔργα των οἱ τοιοῦτοι καὶ πρὸς τοὺς εαυτοῦς των

και προς τους άλλους· ούτε ακόμη νομίζω πως πρέπει να υποκρίνονται τους λόγους και τα έργα των παραφρόνων· διότι πρέπει μεν κατ' ανάγκην να γνωρίσουν και τους προστύχους και τους παράφρονας, άνδρας και γυναίκας, όχι όμως και να γίνονται οι ίδιοι και να τους μιμούνται. – Πολύ σωστά. – Τι δε; θα επιτρέπεται τάχα να μιμούνται τους σιδηρουργούς, ή οποιονδήποτε άλλον τεχνίτην, ή τους κωπηλάτας επί των πλοίων, ή τους κελευστάς ή όλους τους τοιούτους; – Και πώς, αφού ούτε να προσέχουν καν θα έχουν δικαίωμα εις κανένα από αυτούς; – Τον δε χρεμετισμόν των ίππων, ή τον μυκηθμόν των ταύρων, την βοήν των ποταμών, της θαλάσσης τον βρυχηθμόν, τας βροντάς, και όλα τα τοιαύτα, θα τα μιμούνται τάχα; – Όχι βέβαια, αφού τους απηγορεύθη να είναι μανιακοί και να μιμούνται τους μανιακούς.

– Εάν λοιπόν εννοώ καλά την σκέψιν σου, υπάρχει ένας τρόπος ομιλίας και διηγήσεως, τον οποίον θα μεταχειρίζεται ο σωστός ο άνθρωπος, όταν έχη τίποτε να είπη· και ένας άλλος πάλιν όλως διόλου διαφορετικός, από την χρήσιν του οποίου δεν ξεκολλούν όλοι οι ταπεινής φύσεως και κακής ανατροφής άνθρωποι. – Και ποίοι είναι αυτοί οι τρόποι; – Ο μεν χρηστός άνθρωπος, μου φαίνεται, όταν εις την σειράν της διηγήσεώς του πρόκειται να αναφέρη πράξιν ή λόγον ενός χρηστού επίσης ανθρώπου, θα προσπαθήση να μιμηθή, ως να ήτο εκείνος ο ίδιος, την απαγγελίαν του, και δεν θα εντραπή δι' αυτήν την μίμησιν, μάλιστα

όταν έχη να μιμηθή τον χρηστόν άνθρωπον ενεργούντα με την συνηθισμένην του σταθερότητα και περίνοιαν, και δεν πρόκειται καθόλου διά πρόσωπα προσβεβλημένα από ασθένειαν, ή από έρωτα, ή διατελούντα υπό το κράτος μέθης ή άλλου αναλόγου περιστατικού· όταν δε πάλιν συμπέση ο λόγος διά κανένα ανάξιον εαυτού πρόσωπον, δεν θα ταπεινωθή να αναπαραστήση με όλην την ακρίβειαν αυτόν τον χειρότερόν του, αλλά μόνον εν παρόδω και αν τύχη να κάμνη οπωσδήποτε καμμίαν καλήν πράξιν· αλλά και πάλιν θα εντραπή, αφ' ενός μεν διότι θα είναι αγύμναστος να μιμήται τους τοιούτους, αφ' ετέρου δε διότι θα του έκαμνε κακόν να υποδύεται και αναπαριστά πρόσωπα υποδεέστερα, προς τα οποία, αν δεν επρόκειτο περί απλής παιδιάς, μόνον περιφρόνησιν θα ησθάνετο. – Πολύ φυσικά.

– Διήγησιν λοιπόν θα μεταχειρίζεται εκείνην, της οποίας ημείς εδώσαμεν προηγουμένως δείγμα διά την ποιήσιν του Ομήρου, και θα μετέχη μεν και των δύο τρόπων, και του απλού και του μιμητικού, αλλ' ούτως ώστε η μίμησις να καταλαμβάνη ελάχιστον μέρος του όλου λόγου· ή δεν έχω δίκαιον; – Πώς; κατ' αυτόν βέβαια τον τύπον πρέπει να ομιλή ο τοιούτος άνθρωπος. – Όστε ο μη τοιούτος πάλιν, όσον φαυλότερος θα είναι, τόσον θα θέλη να μιμήται τα πάντα, και τίποτε δεν θα θεωρήση ανάξιον του εαυτού του· ώστε θα το κάμη έργον του να μιμήται με μεγάλην ακρίβειαν και δημοσία τα πάντα, και όσα ελέγαμεν πριν, δηλαδή τας

βροντάς, τον συριγμόν των ανέμων και της χαλάζης, τον τριγμόν των αξόνων και των τροχαλιών, την φωνήν της σάλπιγγος και του αυλού και της σύριγγος και όλων εν γένει των οργάνων, ακόμη δε και τας φωνάς των σκύλων και των προβάτων και των πτηνών και θα διεξάγεται λοιπόν όλος ο λόγος του δια μιμήσεως φωνών και σχημάτων και μόνον μικρόν μέρος διηγήσεως θα έχη. – Αυτό πραγματικώς θα γίνεται.

– Ούτοι λοιπόν είναι οι δύο τρόποι της διηγήσεως, που έλεγα. – Πολύ καλά. – Και ο μεν πρώτος δεν επιδέχεται παρά ολίγας μόνον μεταβολάς, και αν κανείς εύρη και προσαρμογή την προσήκουσαν αρμονίαν και τον ρυθμόν, δεν θα χρειασθή σχεδόν πλέον να ζητήση άλλας εκείνος, που μεταχειρίζεται ορθώς αυτόν τον τρόπον, αλλά θα είναι αρκετή η μία αρμονία και ο όμοιος ρυθμός. – Έτσι είναι όπως το λέγεις. – Ενώ ο άλλος τρόπος; δεν χρειάζεται απεναντίας όλας τας αρμονίας και όλους τους ρυθμούς, εάν πρόκειται να είναι σύμφωνος με την φύσιν του, επειδή έχει όλα τα διάφορα είδη των μεταβολών; – Και πάρα πολύ μάλιστα. – Αλλά όλοι οι ποιηταί, και εν γένει όσοι διηγούνται κάτι δεν μεταχειρίζονται ή τον ένα τρόπον, ή τον άλλον, ή και ένα τρίτον ανάμικτον εκ των δύο; – Κατ' ανάγκην. – Τι λοιπόν θα κάμωμεν ημείς; θα παραδεχθώμεν άραγε εις την πόλιν μας όλους αυτούς, ή τον ένα εκ των αμιγών, ή τον τρίτον τον ανάμικτον; – Εάν έχη σημασίαν η ψήφος μου, εγώ λέγω τον αμιγή τρόπον, που μιμείται τον χρηστόν άνθρωπον.

– Ναι, αλλά και ο ανάμικτος, Αδείμαντε, είναι τερπνός, πολύ δε ακόμη τερπνότερος και εις τους παίδας και εις τους παιδαγωγούς και εις τον λαόν είναι ο αντίθετος εκείνου τον οποίον edιάλεξες εσύ. – Είναι πράγματι.

– Αλλ' ίσως θα έλεγες, ότι δεν ταιριάζει αυτός εις την ιδικήν μας την πολιτείαν, επειδή δεν ευρίσκεται εις ημάς άνθρωπος να συνενώνη διπλά και πολλαπλά επαγγέλματα, αλλ' ο καθένας εξασκεί το ιδικόν του μόνον. – Δεν ταιριάζει αλήθεια. – Δι' αυτόν τον λόγον δεν θα εύρωμεν μόνον εν τη τοιαύτη πόλει, ο υποδηματοποιός να είναι υποδηματοποιός και όχι έξαφνα και κυβερνήτης συγχρόνως, ο γεωργός γεωργός και όχι μαζί και δικαστής, και ο πολεμιστής μόνον πολεμιστής και όχι εκτός αυτού και επιχειρηματίας; – Αλήθεια.

– Εάν λοιπόν ένας από εκείνους, που έχουν την δύναμιν της τέχνης να μιμούνται τα πάντα και να λαμβάνουν χιλιάς διαφόρους μορφάς, ήρχετο εις την πόλιν μας διά να επιδείξη την σοφίαν του και τα έργα του, θα τον επροσκυνούσαμεν βέβαια ως θείον άνθρωπον και αξιοθαύμαστον και επαγωγότατον, θα του ελέγαμεν όμως συγχρόνως, ότι δεν έχει θέσιν εις την πόλιν μας τοιούτος άνθρωπος, ουδέ μας είναι επιτετραμμένον να μένη πλησίον μας· θα τον παραπέμψωμεν δε εις άλλην πόλιν, αφού του ράνωμεν την κεφαλήν του με μύρα και τον στεφανώσωμεν με ταινίας και διαδήματα· και θα αρκεσθώμεν ημεείς με τον σοβαρώτερον και όχι τόσον επαγωγόν ποιητήν

μας και μυθολόγον, ο οποίος όμως θα μας είναι και ωφελιμώτερος, διότι θα μιμήται τον λεκτικόν τρόπον του χρηστού ανθρώπου και θα ακολουθή αυστηρώς τους τύπους εκείνους που ενομοθετήσαμεν, όταν συνετάξαμεν το πρόγραμμα της ανατροφής των στρατιωτών μας. – Έτσι πράγματι να κάμωμεν, εάν θα είναι εις το χέρι μας.

– Τώρα λοιπόν, καλέ μου φίλε, νομίζω ότι έχομεν πραγματευθή τελείως και κατά βάθος το μέρος της μουσικής εκπαιδεύσεως, το οποίον αφορά τους λόγους και τους μύθους· διότι έχομεν καθορίση και τι πρέπει να λέγωνται και πώς να λέγωνται.

– Έτσι νομίζω και εγώ.

– Δεν μας υπολείπεται λοιπόν τώρα το άλλο μέρος της μουσικής, το οποίον αφορά το άσμα και την μελωδίαν; – Φανερόν. – Δεν ημπορεί λοιπόν άραγε να εύρη ο καθένας τώρα, τι έχομεν να είπωμεν και δι' αυτά και οποία πρέπει να είναι, εάν θέλωμεν να είμεθα συνεπείς προς τα προειρημένα;

Επάνω εις αυτό εγέλασεν ο Γλαύκων και είπε – Εγώ λοιπόν, Σωκράτη, κινδυνεύω να μείνω έξω από αυτούς όλους, που ημπορούν να το εύρουν· διότι επί του παρόντος τουλάχιστον δεν είμαι εις θέσιν να είπω ποία πρέπει να είναι αυτά, αν και τα φαντάζωμαι αμυδρώς. – Είσαι όμως βέβαια εις θέσιν να γνωρίζης και να μας είπης εν πρώτοις αυτό, ότι η μελωδία σύγκειται από τρία στοιχεία, από τα λόγια, από την αρμονίαν και τον ρυθμόν. – Ναι, αυτό μάλιστα.

– Λοιπόν, όσον αφορά τα λόγια του άσματος, διαφέρουν άραγε από τα λόγια της απλής διηγήσεως, ώστε να μην ημπορή να εφαρμοσθούν και εις αυτά οι ίδιοι εκείνοι τύποι, τους οποίους καθωρίσαμεν προηγουμένως, και κατά τον ίδιον τρόπον; – Χωρίς αμφιβολίαν. – Αλλ' όμως η αρμονία και ο ρυθμός πρέπει να συμβαδίζουν με τα λόγια. – Πώς όχι; – Είπαμεν όμως ακόμη, ότι εις τας διηγήσεις δεν χρειαζόμεθα ημείς θρήνους και οδυρμούς. – Μάλιστα. – Ποίαι λοιπόν είναι αι θρηνώδεις αρμονίαι; λέγε μου· διότι είσαι μουσικός εσύ. – Είναι η λυδιστί λεγομένη αρμονία, η μικτή και η οξεία, και μερικάί άλλαι παρόμοιαι. – Ώστε αυτάς πρέπει να τας αφαιρέσωμεν διότι είναι άχρηστοι και εις τας γυναίκας, τας σοβαράς τουλάχιστον, και κατά μείζονα λόγον εις τους άνδρας. – Αλλ' όμως και η μέθη και η νωχέλεια και η οκνηρία είναι πράγματα εντελώς ανάρμοστα εις τους πολεμιστάς. – Δεν υπάρχει αντίρρησις. – Ποίαι λοιπόν αρμονίαι είναι νωχελείς και κατάλληλοι διά τα συμπόσια; – Η ιωνική και η λυδική, τας οποίας και ονομάζουν χαλαράς. – Αυτάς λοιπόν, φίλε μου, θα μεταχειρισθής ποτε διά πολεμικούς ανθρώπους; – Ποτέ βέβαια αλλά κινδυνεύει να μη μας μένουν άλλαι εκτός της δωρικής και φρυγικής.

– Δεν γνωρίζω εγώ τας αρμονίας· αλλ' άφησέ μας πρώτον εκείνην την αρμονίαν, που θα ημπορούσε να μιμηθή καθώς πρέπει τον τόνον και την έκφρασιν ενός γενναίου ανθρώπου, είτε εις την συμπλοκήν των μαχών, είτε εις

καμμίαν άλλην επικίνδυνον επιχείρησιν, ο οποίος και εις τας αποτυχίας ακόμη, όταν εκτίθεται εις τραύματα και θανάτους ή περιπίπτη εις άλλην τινά συμφοράν, εις όλας αυτάς τας περιστάσεις αντιτάσσει με γενναιότητα το στήθος του και αποκρούει τα κτυπήματα της τύχης· και μίαν άλλην δεύτερον, διά τας ειρηνικάς και όχι δια τας βιαίας πράξεις του ανθρώπου, αλλά τας θεληματικάς, όταν ζητή να πείση ή όταν παρακαλή, με ευχάς τον θεόν, με συμβουλάς και νουθεσίας τον άνθρωπον, ή τουναντίον όταν παρέχη πρόθυμον ους εις τας παρακλήσεις, τας συμβουλάς και τας νουθεσίας ενός άλλου, και δεν έχει λόγους να μετανόηση δι' αυτό, ούτε υπερηφανεύεται διά τας επιτυχίας του, αλλά γνωρίζει να φυλάττη το προσήκον και το μέτρον εις όλας του τας πράξεις και να μένη ευχαριστημένος οποιαδήποτε και αν είναι η έκβασίς των. Αυτάς λοιπόν τας δύο αρμονίας να μας φυλάξης, που θα μιμούνται κάλλιστα τον τόνον και την έκφρασιν του γενναίου και μετρημένου ανθρώπου εις τας βιαίας ή θεληματικάς πράξεις του, εις τας ευτυχίας και τας ατυχίας του.

– Μα δεν ζητείς να σου φυλάξωμεν άλλας, είπεν ο Γλαύκων, αλλ' ακριβώς αυτάς που σου έλεγα τώρα και εγώ. – Δεν θα χρειασθούμεν λοιπόν εις τα άσματα και τας μελωδίας μας όργανα πολύχορδα και με πολλαπλάς αρμονίας. – Όχι, καθώς φαίνεται. – Και δεν θα έχωμεν ανάγκην επομένως να συντηρούμεν εις την πόλιν μας κατασκευαστάς τριγώνων και πηκτίδων και όλων εν γένει

των πολυχόρδων και πολυαρμονίων οργάνων. – Έτσι φαίνεται. – Θα παραδεχθής λοιπόν τάχα εις την πόλιν μας τους αυλητάς και τους κατασκευαστάς των αυλών; ή μήπως δεν είναι ο αυλός το πολυχορδότατον όργανον, και αυτά τα παναρμόνια μιμήσεις απλώς του αυλού; Τίποτε άλλο πράγματι. – Όστε σου υπολείπεται η λύρα και η κιθάρα διά την πόλιν, και το πολύ καμμία σύριγξ διά τους βοσκούς εις την εξοχήν. – Τουλάχιστον έτσι το φέρνει ο λόγος μας. – Και δεν κάμνομεν τίποτε νέον πράγμα, φίλε μου, αν προτιμούμεν τον Απόλλωνα από τον Μαρσύαν, και την κιθάραν εκείνου από τον αυλόν αυτού. – Μα την αλήθειαν έτσι μοιάζει.

– Και μα τον κύνα, χωρίς να το εννοήσωμεν, κάμνομεν την εκκαθάρισιν της πόλεως, εις την οποίαν ελέγαμεν ότι υπερεπλεόναζεν η τρυφή και η πολυτέλεια.

– Και δεν κάμνομεν άσχημα. – Ας εξακολουθήσωμεν λοιπόν την εκκαθάρισιν και έρχεται τώρα η σειρά των ρυθμών, ώστε, συμφώνως με όσα είπαμεν περί των αρμονιών, να μην επιδιώκωμεν και εις αυτούς την ποικιλίαν και την πολλαπλότητα των μετρικών βάσεων, αλλά να ζητήσωμεν να εύρωμεν ποίοι είναι οι ρυθμοί του κοσμίου και γενναίου βίου, και αφού τους εύρωμεν, να προσαρμόσωμεν τας βάσεις και το μέλος προς τους λόγους, και όχι τους λόγους προς την βάσιν και το μέλος. Ποίοι δε είναι αυτοί οι ρυθμοί, περιμένομεν να το μάθωμεν από σένα, όπως και τας αρμονίας.

– Μα την αλήθειαν, δεν ημπορώ να σου απαντήσω· ό,τι

μόνον γνωρίζω είναι ότι υπάρχουν τρία είδη από τα οποία συναπαρτίζονται αι βάσεις, όπως τέσσαρα είδη φθόγγων από τα οποία προέρχονται όλαι αι αρμονίαι· ποία όμως μπορούν να μιμηθούν τον ένα και ποία τον άλλον τρόπον του βίου, δεν είμαι εις θέσιν να το γνωρίζω.

– Αλλ' εις αυτό ημπορούμεν να ζητήσωμεν και την γνώμην του Δάμωνος, ποίαι βάσεις είναι κατάλληλοι να εκφράσουν τους ταπεινούς, τους ανελευθέρους, τους προστύχους, τους παραφόρους και όλους εν γένει τους κακούς χαρακτήρας, και ποίους ρυθμούς πρέπει να λαμβάνωμεν διά τους αντιθέτους· νομίζω δε ότι τον ήκουσα να ομιλή, όχι και πολύ σαφώς, περί τινος ρυθμού, τον οποίον ωνόμαζε σύνθετον ενόπλιον, και δάκτυλον, και ηρώον, και τον οποίον δεν γνωρίζω πώς συνέθετε με ίσην άρσιν και θέσιν και από μακράς και βραχείας συλλαβάς· και ένα άλλον πάλιν, ίαμβον, μου φαίνεται, και τροχαίον, εις τον οποίον απέδιδεν επίσης μακράς και βραχείας συλλαβάς· ακόμη νομίζω τον ήκουσα να επαινέ ή και να ψέγη την ρυθμικήν αγωγήν του ενός ή του άλλου ποδός, όχι ολιγώτερον από τους ιδίους ρυθμούς, ή μαζί κάποτε και τα δύο, διότι δεν είμαι εις θέσιν να ειπώ ακριβώς. Αλλ' ας τα αναβάλωμεν αυτά να τα συζητήσωμεν, καθώς είπα, με τον Δάμωνα· διότι απαιτείται όχι ολίγος χρόνος να τα διευκρινήσωμεν ή έχεις άλλην γνώμην; – Καθόλου.

– Αυτό όμως τουλάχιστον ημπορείς να το γνωρίζης, ότι την μεν ευρυθμίαν παρακολουθεί η εντύπωσις της

ωραιότητος, απεναντίας δε την αρρυθμίαν η εντύπωσις της ασχημίας. – Πώς όχι; – Αλλ' όμως η ωραιότης του ρυθμού, καθώς και της αρμονίας, παρακολουθεί συνήθως και εξομοιούνται με την ωραιότητα των λόγων, όπως και το εναντίον, αφού είπαμεν προηγουμένως ότι ο ρυθμός και η αρμονία έγιναν διά τους λόγους, και όχι οι λόγοι δι' αυτά. – Πράγματι πρέπει να ακολουθούν τον λόγον. – Αλλά ο λεκτικός τρόπος, καθώς και ο ίδιος ο λόγος, δεν παρακολουθεί το ήθος της ψυχής; – Πώς όχι; – Όλα δε τα άλλα τον λόγον; – Ναι. – Επομένως η ωραιότης και η αρμονία, η χάρις και η ευρυθμία του λόγου παρακολουθούν την ευήθειαν και δεν εννοώ με αυτήν την λέξιν την μωρίαν, την οποίαν ονομάζουν κατ' ευφημισμὸν ευήθειαν, αλλά τον χαρακτήρα εκείνον της ψυχής, της οποίας είναι καλά και ωραία τα ήθη. – Αληθώς. – Αυτά λοιπόν δεν πρέπει παντού και πάντοτε να επιδιώκουν οι νέοι μας, αν θέλουν να εκπληρώσουν τον προορισμὸν των; – Αναμφιβόλως. – Είναι δε και τα κοινά, ως γνωστόν, χαρακτηριστικά της ζωγραφικῆς και των συγγενῶν τεχνῶν, της υφαντικῆς και της ποικιλικῆς και της αρχιτεκτονικῆς και των ἄλλων προϊόντων της ανθρωπίνης τέχνης, ἀκόμη δε και αὐτῶν των σωμάτων της φύσεως και των ἄλλων φυτῶν· διότι εἰς ὅλα αὐτά ὑπάρχει η ωραιότης ἢ ασχημία· και η μεν ασχημία και η αρρυθμία και η δυσαρμονία συμβαδίζουν με την ασχημίαν των λόγων και των ηθῶν, ἐνῶ τα ἀντίθετα εἶναι χαρακτηριστικά χρηστοῦ και σώφρονος ἡθους. – Ἐχεις

πληρέστατον δίκαιον.

– Και μόνον τάχα τους ποιητάς πρέπει να επιβλέπωμεν και να τους αναγκάζωμεν να μας παρέχουν εις τα ποιήματά των την εικόνα των χρηστών ηθών, ειδεμή άλλως να μας απαλλάττουν της παρουσίας των; Ἡ δεν θα ἔπρεπε να εξασκούμεν την αυτήν επίβλεψιν και επί των άλλων τεχνιτών και να τους εμποδίζωμεν να αποτυπώνουν, είτε εις τας εικόνας, είτε εις τα οικοδομήματα, είτε εις οτιδήποτε άλλο κατασκεύασμά των, τον χαρακτήρα εκείνον του ασχήμου, του ταπεινού, του φαύλου, του ασυμμέτρου; και όστις δεν θα ήτο ικανός να συμμορφωθή, να μην είχε το δικαίωμα να εξασκή την τέχνην του εις την πόλιν μας, εκ φόβου μήπως οι πολεμισταί μας, ανατρεφόμενοι εν μέσω των εικόνων τούτων της ασχημίας, και χορταίνοντες καθημέραν από την θέαν αυτών, καθώς πρόβατα από βλαβερά χόρτα, καταντήσουν εις το τέλος ανεπαισθήτως να πάρουν κανένα μέγα και φοβερόν πάθος εις την ψυχήν των; Ἡ δεν θα ἔπρεπεν απεναντίας να αναζητήσωμεν εκείνους τους τεχνίτας, που θα είχαν την ικανότητα να εξιχνιάζουν και ανευρίσκουν την φύσιν του καλού και του ωραίου, ούτως ώστε οι νέοι μας, όπως εις τόπον υγιεινόν κατοικούντες να ωφελούνται από το κάθε τι, δεχόμενοι πανταχόθεν και διά των οφθαλμών και διά της ακοής από τα ωραία έργα την εντύπωσιν του ωραίου, όπως την αύραν της υγιείας από τους υγιεινούς τόπους, και τοιουτοτρόπως καταντήσουν ανεπαισθήτως και από την παιδικήν ηλικίαν

να αγαπήσουν και αφομοιωθούν τελείως με το καλόν;
– Πραγματικώς αυτή θα ήτο η αρίστη ανατροφή.

– Δεν είναι λοιπόν δι' αυτούς τους λόγους, φίλε Γλαύκων, σπουδαιωτάτη η διά της μουσικής ανατροφή, επειδή ο ρυθμός και η αρμονία εισχωρούν εις τα τρίςβαθα της ψυχής και εξασκούν ισχυροτάτην επ' αυτής επίδρασιν, διότι εισάγουν εις αυτήν την ευμορφίαν και την κάμνουν εύμορphen, εάν είναι αρτία η ανατροφή, ειδική, το εναντίον; και ακόμη διά τον λόγον ότι, ο ανατραφείς καθώς πρέπει διά της μουσικής θα είναι εις θέσιν να αισθάνεται με όλην την λεπτότητα τας ελλείψεις και τας ατελείας εις τα δημιουργήματα ή της τέχνης ή της φύσεως και θα δοκιμάζη δικαίως δυσάρεστον εντύπωσιν από αυτάς; και ως εκ τούτου θα ενθουσιάζεται διά παν το ωραίον, θα ανοίγη ολόκληρον την ψυχήν του να το υποδέχεται εις αυτήν, θα το έχη τροφήν του παντοτινήν και τοιουτοτρόπως θα προκόπη και θα τελειοποιηθή εις πάσαν αρετήν; ενώ απεναντίας θα μισή και θα αποστρέφεται δικαίως παν το αισχρόν, από αυτήν την τρυφερωτάτην ηλικίαν, πριν να είναι ακόμη εις θέσιν να εξηγήση τα αισθήματά του διά του ορθού λόγου, τον οποίον, όταν κατόπιν έλθη, θα αποδεχθή προθυμότατα, ως παλαιόν του γνώριμον και σχετικόν, ένεκα της μουσικής του ανατροφής; – Δι' αυτούς ακριβώς τους λόγους μου φαίνεται ότι γίνεται ή διά της μουσικής ανατροφή.

– Όπως λοιπόν ακριβώς και προκειμένου περί των γραμμάτων τότε θα ήμεθα τελείως κατηρτισμένοι, όταν δεν

θα μας διέφευγε κανένα από τα ολίγα τον αριθμόν στοιχεία, εις όλους τους συνδυασμούς που ευρίσκονται, και εις κάθε λέξιν είτε μικράν ή μεγάλην, χωρίς να νομίζωμεν τίποτε άξιον περιφρονήσεως, αλλ' απεναντίας κατεβάλλομεν πάσαν προσπάθειάν μας να τα γνωρίζωμεν παντού ακριβώς, διότι, χωρίς αυτό, ποτέ δεν θα ημπορούσαμεν να γίνωμεν καλοί γραμματικοί. – Πραγματικώς. – Και αν επομένως δεν εγνωρίζαμεν τα ίδια τα γράμματα, θα ημπορούσαμεν να γνωρίσωμεν και τας εικόνας αυτών, εάν έξαφνα τας εβλέπαμεν επί της επιφανείας του ύδατος ή μέσα εις καθρέπτην, αφού και τα δύο είναι της ίδιας τέχνης και μελέτης αντικείμενον; – Καθόλου βέβαια.

– Επίσης λοιπόν, δι' όνομα του θεού, δεν θα ημπορούσα να ειπώ, ότι ποτέ δεν θα είμεθα καλοί μουσικοί, ούτε οι ίδιοι ούτε οι πολεμισταί τους οποίους έχομεν αναλάβη να εκπαιδεύσωμεν, εάν δεν εξοικειωθώμεν πρότερον κατά βάθος με τας ιδέας της ανδρείας και της σωφροσύνης, της ελευθεριότητος και της μεγαλοψυχίας και όλων των σχετικών αρετών, καθώς ακόμη και των εναντίων κακιών, και αν δεν τας αναγνωρίζωμεν πανταχού όπου παρουσιάζονται και αυτάς και τας εικόνας των, είτε εις τα μικρά είτε εις τα μεγάλα, χωρίς τίποτε να περιφρονούμεν, παραδεχόμενοι ότι υφ' οιανδήποτε μορφήν και αν εμφανίζονται είναι αντικείμενον της αυτής μελέτης και τέχνης; – Ανάγκη πάσα.

– Όταν λοιπόν συμπέση να υπάρχουν και εις την

ψυχὴν χρηστὰ ἤθη, καὶ εἰς τὸ σῶμα ἀνάλογοι καὶ σχετικαὶ ιδιότητες τοῦ αὐτοῦ τύπου, δὲν θὰ ἦτο αὐτὸ τὸ ωραιότερον θέαμα δι' ἐκεῖνο που θὰ ἠμπορούσεν νὰ το ἀπολαύσῃ; – Καὶ πολὺ μάλιστα – Ἀλλὰ τὸ ωραιότερον εἶναι, βέβαια καὶ τὸ μᾶλλον ἀξιαγάπητον. – Πῶς ὄχι; – Ἐνα λοιπὸν τοιούτον ἄνθρωπον δὲν θὰ ἠμπορούσε παρὰ νὰ τον ἀγαπᾷ ὁ μουσικὸς· ὄχι ὁμως καὶ ἀν ὑπῆρχε καμμία δυσαρμονία μεταξύ ψυχῆς καὶ σώματος. – Ὅχι βέβαια, εἰάν τὸ ἐλάττωμα ἦτο τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ἀν ὑπῆρχεν ἀπλῶς εἰς τὸ σῶμα, δὲν θὰ ἀπέστεργε βέβαια νὰ τον ἀγαπᾷ. – Ἀ, ἐνόησα· θὰ ἔχῃς, φαίνεται, ἢ θὰ εἴχῃς, κανένα τοιούτον φίλον, καὶ δὲν ἐπιμένω· λέγε μου ὁμως ἓνα ἄλλο: ὑπάρχει καμμία σχέσις μεταξύ τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς υπερβολικῆς, ἡδονῆς; – Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ, αφοῦ αὐτὴ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἔξω φρενῶν, ὄχι ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν υπερβολικὴν οδύνην; – Ἀλλὰ με καμμίαν ἄλλην ἀρετὴν; – Με καμμίαν. – Τι δε; με τὴν διαφθοράν καὶ τὴν ἀκολασίαν; – Με αὐτὰς μάλιστα. – Γνωρίζεις δε καμμίαν ἄλλην ἡδονὴν μεγαλυτέραν καὶ ἐντονωτέραν ἀπὸ τοῦ σαρκικοῦ ἔρωτος; – Καμμίαν δὲν γνωρίζω, ἀλλ' οὔτε καὶ πλεόν μανιώδη. – Ὁ δε ἀληθινὸς ἔρως δὲν εἶναι νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς μουσικῶς καὶ σωφρόνως ἓνα πρόσωπον ωραῖον καὶ κόσμιον; – Βεβαιότατα. – Τίποτε λοιπὸν τὸ μανιώδες καὶ τίποτε που νὰ ἔχῃ σχέσιν με τὴν ἀκολασίαν δὲν πρέπει νὰ ἀναμιγνύεται με τὸν ἀληθινόν ἔρωτα. – Ὅχι, δὲν πρέπει. – Δὲν θὰ γίνῃ λοιπὸν δεκτὴ καθόλου αὐτὴ ἡ ἡδονή,

και θα αποκλεισθή τελείως από τας σχέσεις προσώπων, τα οποία συνδέει ο ορθώς εννοούμενος έρως. – Πρέπει πράγματι, Σώκρατες, να αποκλεισθή. – Τοιουτοτρόπως λοιπόν, ως φαίνεται, θα νομοθετήσης εις την πόλιν, την οποίαν συνοικίζομεν, να αγαπά μεν και να προσκολλάται ο εραστής προς το αγαπώμενον πρόσωπον και να έχη τοιαύτας σχέσεις προς αυτό, όπως πατήρ προς υιόν, και πάντοτε επί καλού· κατά τα άλλα δε να είναι τοιαύτη η συμπεριφορά του, ώστε ποτέ να μη δώση υποψίαν ότι προβαίνει και περαιτέρω· ει δε μη, θα καταφρονηθή ως άμουσος και απειρόκαλος. – Μάλιστα. – Νομίζεις τώρα ότι έχομεν να προσθέσωμεν τίποτε πλέον εις το περί μουσικής κεφάλαιον; διότι υποθέτω ότι ετελείωσεν εκεί ακριβώς όπου έπρεπε να τελειώση· πρέπει δε κάθε περί μουσικής λόγος να τελειώνη με τον έρωτα του ωραίου. – Σύμφωνος.

– Μετά την μουσικήν έρχεται τώρα η σειρά της γυμναστικής εις την ανατροφήν των νέων μας. – Μάλιστα. – Πρέπει δε βέβαια και αυτή να καλλιεργήται σοβαρώς, και άνευ διακοπής από την παιδικήν ηλικίαν· ιδού δε ποία είναι η γνώμη μου επί του ζητήματος τούτου· αλλά πρόσεχε και συ· εγώ δηλαδή φρονώ ότι δεν είναι το γερόν και καλόν σώμα εκείνο, που με την αρετήν του κάμνει καλήν και την ψυχήν, αλλά το εναντίον η ψυχή, όταν είναι καλή, καθιστά με την αρετήν της κάλλιστον και το σώμα· εσένα δε πώς σου φαίνεται; – Έτσι και εμένα. – Εάν λοιπόν, αφού καλλιεργήσωμεν την ψυχήν με πάσαν την δυνατήν

επιμέλειαν, αναθέσωμεν εις αυτήν πάσαν την φροντίδα περί του σώματος, περιοριζόμενοι μόνον απλώς να της υποδείξωμεν τους τύπους, διά να μη μακρολογούμεν, θα εκάμναμεν σωστά; – Και πολύ μάλιστα. – Από την μέθην, είπαμεν ήδη πριν, ότι πρέπει να απέχουν· διότι εις κάθε άλλον συγχωρείται, παρά εις τον φύλακα να μεθύση και να μην ηξεύρη πού ευρίσκεται. – Βέβαια θα ήτο γελοίον ο φύλαξ να έχη ανάγκην φύλακος.

– Τώρα όσον αφορά την τροφήν; δεν είναι οι φρουροί μας αθληταί, προωρισμένοι μάλιστα διά τους μεγίστους αγώνας; ή όχι; Μάλιστα. – Η δίαιτα λοιπόν των συνήθων αθλητών θα ήρμοζε τάχα και εις αυτούς; – Πολύ πιθανόν. – Ναι, αλλ' είναι κάπως πολύ υπνιάρικη αυτή και δεν εξασφαλίζει αρκετά σταθεράν υγιείαν· ή δεν βλέπεις πως κοιμούνται όλην των την ζωήν οι αθληταί, και ολίγον εάν παρεκκλίνουν από την ωρισμένην των δίαιταν, προσβάλλονται από μεγάλας και σοβαράς ασθενείας; – Το βλέπω. – Όστε θα χρειάζεται κάποια άλλη, ολιγότερον βαρεία δίαιτα, διά τους πολεμικούς μας αθλητάς, οι οποίοι πρέπει να είναι άγρυπνοι όπως οι σκύλοι, να έχουν οξυτάτην την όρασιν και την ακοήν, να μεταβάλλουν συχνά εις τας εκστρατείας το είδος της τροφής και του νερού, να υποφέρουν τας μεταλλαγάς της θερμοκρασίας, και απ' όλα αυτά να μην επηρεάζεται εύκολα η υγιεία των. – Και εγώ είμαι αυτής της ιδέας.

– Δεν πρέπει λοιπόν η καλύτερα γυμναστική να είναι

αδελφή, ούτως ειπείν, της μουσικής, περί της οποίας
ολίγον πριν εκάμαμεν λόγον; – Πώς δηλαδή; – Νά,
κάπως απλουστέρα και πλέον μετρημένη, όπως πρέπει
να είναι προ πάντων των πολεμιστών. – Και εις τί θα
συνίσταται; – Αυτό ημπορούμεν να το μάθωμεν και από
τον Όμηρον· διότι γνωρίζεις, ότι εν καιρώ εκστρατείας
δεν παραθέτει ποτέ εις τα γεύματα των ηρώων ψάρια,
αν και είναι στρατοπεδευμένοι εις τον Ελλήσποντον κοντά
εις την θάλασσαν, ούτε μαγειρευμένα κρέατα, αλλά μόνον
ψητά, των οποίων η ετοιμασία είναι πολύ ευκολωτέρα διά
στρατιώτας· διότι και παντού εν γένει είναι ευκολώτερον να
ψήνη κανείς το κρέας εις την φωτιά, παρά να σέρνη μαζί
του μαγειρικά σκεύη. – Πολύ σωστά. – Και καρυκεύματα
όμως νομίζω πως δεν αναφέρει πουθενά ο Όμηρος· ή τάχα
το γνωρίζουν αυτό και οι άλλοι αθληταί, ότι, αν θέλουν
να είναι καλά το σώμα των, πρέπει να απέχουν από όλα
αυτά; – Πραγματικώς το γνωρίζουν και κάμνουν καλά που
απέχουν.

– Εάν λοιπόν σου φαίνεται σωστή αυτή η δίαιτα, δεν
θα επιδοκιμάξης βέβαια τα τραπέζια των Συρακουσίων
και την Σικελικήν ποικιλίαν των φαγητών. – Όχι, καθόλου.
– Ούτε θα εγκρίνης, ένας που θέλει να στέκεται καλά εις
την υγιείαν του, να έχη καμμιά φιλενάδα από την Κόρινθον;
– Κάθε άλλο. – Ούτε ακόμη και τα τόσον φημισμένα
λιχνεύματα της αττικής μαγειρικής; – Κατ' ανάγκην. – Διότι
νομίζω ότι όλην αυτήν την ποικιλίαν των απολαύσεων και

της διαίτης, δεν θα είχαμεν άδικον να την παραβάλλωμεν προς την μελοποιίαν εκείνην, που μεταχειρίζεται όλας τας αρμονίας και όλους τους ρυθμούς. – Και πώς όχι; – Όπως λοιπόν εκεί η ποικιλία αποτέλεσμα είχε την αταξίαν, δεν θα έχη και εδώ την ασθένειαν; ενώ απεναντίας η απλότης, όπως εις την μουσικήν καθιστά σώφρονα την ψυχήν, και εις την γυμναστικήν δεν θα καθιστά το σώμα υγιές; – Σωστότατα. – Αλλ' όταν πλεονάσουν εις τας πόλεις η αταξία και αι ασθένειαι, δεν πληθύνονται τα δικαστήρια και τα νοσοκομεία; και δεν θα έχη τότε μεγάλην πέρασιν η δικηγορική και η ιατρική, όταν με ζήλον επιδίδονται εις αυτά πολλοί και διακεκριμένης τάξεως πολίται; – Πώς όχι βέβαια;

– Ημπορείς δε να εύρης άλλην μεγαλυτέραν απόδειξιν της κακής και αισχροάς ανατροφής εις μίαν πόλιν, παρά την ανάγκην ικανών δικαστών και ιατρών, όχι μόνον διά την κατωτέραν τάξιν του λαού και τους αποζώντας από την εργασίαν των χειρών των, αλλά και δι' εκείνους οι οποίοι καυχώνται ότι έτυχον ελευθερίου ανατροφής; δεν είναι πράγμα αισχρόν και ασφαλής απόδειξις απαιδευσίας, να είναι κανείς ηναγκασμένος να καταφεύγη εις δικαιοσύνην επιβαλλομένην εις αυτόν υπ' άλλων, δίκην δεσποτών και κριτών, επειδή ο ίδιος δεν έχει δικαιοσύνην; – Πράγματι δεν υπάρχει άλλο αισχρότερον. – Δεν σου φαίνεται όμως τάχα ακόμη πολύ αισχρότατον, όταν, όχι μόνον διέρχεται κανείς ολόκληρον την ζωήν του εις τα δικαστήρια είτε ως ενάγων

είτε ως εναγόμενος, αλλά να είναι και τόσοσ αναιόσθητος, ώστε να πείση τον εαυτόν του ότι είναι και άξιος θαυμασμού διά τούτο, επειδή έχει τάχα πάρη δίπλωμα εις την τέχνην της αδικίας και σου είναι ικανός με όλας τας διαστροφάς, με όλας τας υπεκφυγάς και τα λυγίσματα να κατορθώση να διεκφύγη την νόμιμον καταδίωξιν; και ταύτα προκειμένου διά μικρά και όλως διόλου ανάξια λόγου συμφέροντα, χωρίς να γνωρίζη πόσον καλύτερον και προτιμότερον είναι να παρασκευάση τοιουτοτρόπως την ζωήν του, ώστε να μην έχη καμμίαν ανάγκην δικαστού νυσταλέου. – Πραγματικώς αυτό είναι πολύ ακόμη αισχρότερον.

– Και ολιγώτερον τάχα αισχρόν είναι να έχη κανείς αδιαλείπτως την ανάγκην των ιατρών, εκτός όταν πρόκειται περί τραυμάτων ή περί άλλων τυχαίων επιδημικών ασθeneιών, επειδή από την αργίαν και από τον τρόπον της διαίτης, που περιεγράψαμεν, γεμίζει το σώμα του από διάφορα ρεύματα και αέρια, όπως τα έλη από αναθυμιάσεις, και αναγκάζει τους κομψούς Ασκληπιάδας να εφευρίσκουν ονόματα, εμφράξεις και κατάρρους και τα τοιαύτα, διά τα διάφορά του νοσήματα; – Αληθινά είναι της τελευταίας κατασκευής και παράξένα ονόματα νοσημάτων. – Άγνωστα δε βέβαια επί της εποχής του Ασκληπιού· και το συμπεραίνω, διότι οι δύο υιοί του εις την πολιορκίαν της Τροίας δεν ημπόδισαν την γυναίκα που έδωσεν εις τον πληγωμένον Ευρύπυλον να πίνη οίνον Πράμνειον ανακατωμένον με άλευρα και με τυρόν,

τα οποία θεωρούνται φλεγματώδη, ούτε επέπληξαν τον Πάτροκλον ο οποίος εθεράπευε την πληγήν του. – Και όμως ήτο βέβαια ακατάλληλον το ποτόν δι' ένα άνθρωπον εις αυτήν την κατάστασιν. – Όχι, αν λάβης υπ' όψιν ότι οι Ασκληπιάδαι δεν εγνώριζον αυτήν την σημερινήν παιδαγωγικήν, ούτως ειπείν, ιατρικήν των νοσημάτων, πριν εμφανισθή ο Ηρόδικος· αυτός ήτο διδάσκαλος της γυμναστικής και επειδή έγινε ασθενικός, συνεδύασε την γυμναστικήν με την ιατρικήν, και με αυτόν τον συνδυασμόν εβασάνισε πρώτον και περισσότερον τον εαυτόν του, έπειτα πολλούς άλλους κατόπιν. – Πώς αυτό; – Διότι έκαμε μακρόν και βραδύν τον θάνατόν του· η ασθένειά του δηλαδή ήτο θανάσιμος και επειδή δεν ημπορούσε να την θεραπεύση τελείως, επέμενε να την παρακολουθή βήμα προς βήμα, χωρίς καμμίαν άλλην ασχολίαν να έχη εις την ζωήν του παρά την φροντίδα της υγιείας, και εξούσε με αυτό το παντοτινόν βασανιστήριον, να μη παραστρατήση το παραμικρόν από την συνηθισμένην του δίαιταν· κ' έτσι με την σοφίαν του αυτήν έσυρε ως το γήρας μίαν ζωήν κακοθάνατην. – Δεν ήτο, να σου ειπώ, άσχημη αυτή η αμοιβή της σοφίας του. – Ναι βέβαια, δι' ένα που δεν εγνώριζεν ότι ο Ασκληπιός, όχι από άγνοιαν και αμάθειαν δεν edίδαξεν αυτό το είδος της ιατρικής εις τους διαδόχους του, αλλά επειδή ίσα ίσα ήξευρεν, ότι εις όλας τας ευνομουμένας πόλεις έχει ανατεθή εις έκαστον ένα ωρισμένον έργον, το οποίον οφείλει να εξασκή και κανείς

δεν έχει καιρόν να διέρχεται την ζωὴν του ασθενὴς και νοσηλευόμενος· και ημεῖς οἱ ἴδιοι αισθανόμεθα το γελοῖον του πράγματος, ὅταν πρόκειται διὰ τοὺς πτωχοὺς τεχνίτας, ἀλλὰ διὰ τοὺς πλουσίους και τοὺς θεωρουμένους ευτυχεῖς δεν μας κάμνει ἐντύπωσιν. – Πῶς; – Εἰάν ἀσθενήσῃ ἓνας ξυλουργός, θα ζητήσῃ ἀμέσως ἀπὸ τον ἱατρὸν να του δώσῃ ἐμετικόν ἢ καθαρτικόν διὰ να βγάλῃ ἀπὸ πάνω του την ἀσθένειαν, ἢ, ἀν εἶναι ἀνάγκη, θα καταφύγῃ και εἰς την καυτηρίασιν και εἰς την ἐγχείρισιν διὰ να ἀπαλλαχθῇ μίαν ὥραν ἀρχύτερα· εἰάν ὁμως κανεῖς τον υποβάλῃ εἰς μακρὰν δίαιταν και του διατάξῃ ἐπιδέσμους εἰς την κεφαλὴν και τα τοιαῦτα, δεν θ' ἀργήσῃ να του εἰπῇ, ὅτι δεν ἔχει καιρόν να εἶναι ἀρρωστος, οὔτε τον ὠφελεῖ να ζῇ ἔτσι και να παραμελήσῃ την ἐργασίαν του, διὰ να καταγίνεται με την ἀρρώστειαν του· ἔπειτα θα στείλῃ στο καλὸ τον ἱατρὸν, θα ἐπαναλάβῃ την συνηθισμένην του δίαιταν, θα ἐπανακτήσῃ την υγιείαν του και θ' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά του· ἢ ἀν ἐπὶ τέλους το σῶμα του δεν ἀνθέξῃ εἰς την ἀσθένειαν, πεθαίνει και γλυτώνει ἀπὸ τα βάσανα. – Και πράγματι αὐτὸ το εἶδος της ἱατρικῆς φαίνεται να ταιριάζῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. – Διότι βέβαια ἔχει κάποιαν ἐργασίαν, την ὁποίαν εἰάν ἀναγκασθῇ να ἀφήσῃ, δεν θα του ὠφελοῦσε και να ζῇ. – Μάλιστα. – Και ο πλούσιος δεν ἔχει, λέγουν, καμμίαν ἐργασίαν τοιαύτην, ὥστε ἀν ἀναγκασθῇ να την παραιτήσῃ, να εἶναι ἀβίωτος ο βίος του; – Ἐτσι λέγουν. – Φαίνεται, δεν ἀκουσες που λέγει ο Φωκυλίδης, πῶς ὅταν πλέον

απόκτηση κανείς περιουσίαν, πρέπει να καλλιεργή την αρετήν. – Νομίζω όμως ότι και πρότερον ημπορεί. – Ας μη του διαφιλονεικώσωμεν τώρα το πράγμα, μόνον ας ιδώμεν οι ίδιοι, αν πρέπη αληθινά ο πλούσιος να καταγίνεται με την αρετήν, και αν, χωρίς αυτό, του είναι αδύνατον να ζήση, ή εάν η διαρκής νοσηλεία τον μεν πτωχόν ξυλουργόν και τους άλλους τεχνίτας εμποδίζη από την εξάσκησιν του έργου των, δεν εμποδίζη όμως και τον πλούσιον να εφαρμόζη το παράγγελμα του Φωκυλίδου. – Τον εμποδίζει, μα τον Δία, και απ' όλα μάλιστα περισσότερο η υπερβολική αυτή φροντίς περί του σώματος, η οποία υπερβαίνει πλέον τα όρια της γυμναστικής· διότι είναι πρόσκομμα και εις την διαχείρισιν των οικιακών υποθέσεων, και των δημοσίων, είτε εν ειρήνη είτε εν πολέμω. – Και το σπουδαιότερον, είναι τελείως ασυμβίβαστος προς πάσαν μάθησιν και σπουδήν και προς οιανδήποτε συγκέντρωσιν του νου· αιωνίως παραπονούνται ότι θα σπάση η κεφαλή των από τους πόνους, ότι έχουν ζάλες, και δι' όλα αυτά ευρίσκουν αφορμήν την φιλοσοφίαν, ούτως ώστε, παντού όπου δι' αυτής εξασκείται και δοκιμάζεται η αρετή, παρουσιάζεται εμπόδιον η περί του σώματος φροντίς· διότι τον κάμνει να φαντάζεται πάντοτε ότι είναι άρρωστος και να μη παύη ποτέ να γογγύζη διά την κατάστασιν της υγείας του. – Φυσικά.

– Αυτής λοιπόν της γνώμης, ας το είπωμεν, δεν ήτο και ο Ασκληπιός; ο οποίος, όσοι μεν εκ φύσεως και

διαίτης είχαν γερά σώματα, συνέβαινε δε να πάθουν κανένα νόσημα εξ άλλης αφορμής, δι' αυτούς μόνον και διά τους έχοντας τοιαύτην κράσιν υπέδειξε τα μέσα της θεραπείας, περιορισθείς εις φάρμακα και εγχειρίσεις διά τα νοσήματά των, χωρίς να τους διαγράφη άλλην δίαιταν από την συνηθισμένην, διά να μη παραβλάβη τα συμφέροντα της πολιτείας· ενώ διά τα σώματα που αρχικώς ήσαν νοσηρά από μέσα, δεν ανελάμβανε να παρατείνη την ζωήν των και τα βάσανά των με διαίτας, και με κενώσεις, και με εγχύσεις, ούτως ώστε να φέρουν εις την ζωήν και άλλα όμοιά των δυστυχισμένα, φυσικά, πλάσματα· αλλ' ενόμιζεν ότι δεν όφειλε να θεραπεύη εκείνον, που δεν ημπορούσε ως εκ της κατασκευής του να φθάση το φυσικόν όριον της ζωής, διότι θα ήτο ανωφελές και διά τον ίδιον και διά την πολιτείαν. – Πολιτικόν, βλέπω, μας τον έκαμες τον Ασκληπιόν. – Και ήτο βέβαια· και απόδειξις, ότι και τα τέκνα του, δεν γνωρίζεις πόσον διεκρίθησαν και εις τον πόλεμον κατά την πολιορκίαν της Τροίας, και την ιατρικήν δε εξήσκουν κατά τον τρόπον που λέγω εγώ; ή δεν ενθυμείσαι ότι από την πληγήν του Μενελάου, που του έκαμεν ο Πάνδαρος με το βέλος του,

το αίμα επιπλίσανε κ' έπειτα επασπαλίσαν
βοτάνια που γλυκαίνουνε τον πόνο

δεν του παρήγγειλαν δε, όπως και του Ευρυπύλου, τι να φάγη και τι να πιή κατόπιν; διότι εγνώριζαν ότι τα φάρμακα είχαν την δύναμιν να θεραπεύουν ανθρώπους, οι οποίοι,

πριν από το τραύμα των, ήσαν γερής κράσεως και εγκρατείς εις την δίαιτάν των, και αν έτυχε τώρα αυτήν την στιγμήν να ήπιανε τον κυκεώνα· ενώ ένας εκ φύσεως ασθενικός και επιρρεπής εις τας καταχρήσεις άνθρωπος, ενόμιζον ότι δεν ωφελούσε τίποτε ούτε διά τον εαυτόν του ούτε διά τους άλλους να ζη, και ότι δεν έπρεπε να είναι δι' αυτούς η ιατρική, ούτε πρέπει να τους θεραπεύουν, και πλουσιώτεροι ακόμη από τον Μίδα αν ήσαν. – Πάρα πολύ δα λεπτούς μας τους παριστάνεις τους υιούς του Ασκληπιού.

– κ' έτσι ταιριάζει· αν και οι τραγικοί ποιηταί και ο Πίνδαρος δεν είναι φαίνεται της γνώμης μας· διότι λέγουν ότι ο Ασκληπιός ήτο μεν υιός του Απόλλωνος, επείσθη όμως με χρήματα να θεραπεύση ένα πλούσιον άνθρωπον, που ήτο πλέον ετοιμοθάνατος και διά τούτο δα εκεραυνώθη υπό του Διός· ημείς όμως, συμφώνως με όσα είπαμεν πριν, δεν θα πιστεύσωμεν ούτε το ένα ούτε το άλλο, αλλά θα υποστηρίζωμεν ότι, αν μεν ήτο υιός θεού, δεν θα ήτο αισχροκερδής, αν δε ήτο αισχροκερδής, δεν θα ήτο υιός θεού.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.